

פיקוד בזמן מלחמה בקוריאה: ריבונות, ביטחון ועצמאות

אלון לבקוביץ

מאמר זה דן במדיניות הביטחון של קוריאה הדרומית ובקשריה האסטרטגים עם ארצות הברית. המאמר מנתח את המדיניות של סיאול בנושא פיקוד בעת מלחמה כפי שבאה לידי ביטוי לאורך השנים, ואת מורכבות הגורמים החיצוניים והפנימיים שהשפיעו על מדיניות קוריאה הדרומית בסוגיה זו. המאמר מתאר מדוע וכיצד התעכבה העברת הפיקוד בזמן מלחמה במשך שנים כה רבות, ודן בתפקידם של נשיאת דרום קוריאה רו מוהיון, של כוחות הצבא ושל התקשורת בקוריאה הדרומית בנושא, וכן בהשפעתה של קוריאה הצפונית על התהליך.

מילות מפתח: דרום קוריאה, צפון קוריאה, ארצות הברית, ברית, פיקוד משותף, צבא, עיתונות.

מבוא

הוויכוח בין תלותה של קוריאה הדרומית בארצות הברית ובין שאיפתה לפתח מדיניות ביטחון עצמאית התעצם בשני העשורים האחרונים. דוגמה טובה לכך ניתן לראות בדיונים ובהסכמים הנוגעים להעברת הפיקוד בזמן מלחמה (Wartime Command) מהכוחות האמריקאיים בקוריאה לידיים קוריאניות. העברת הפיקוד, שאמורה הייתה להתבצע ב־2009, התעכבה במהלך השנים ונכון להיום צפויה להתחיל רק ב־2015.

חשוב לדון בשאלת השליטה המבצעית בזמן מלחמה בקוריאה מכמה סיבות. ראשית, היא משפיעה על 686,000 החיילים הדרום קוריאנים ועל 28,000 החיילים האמריקאים המוצבים בחצי האי הקוריאני, וכן, בעקיפין, על יותר ממיליון חיילים של קוריאה הצפונית. שנית, שליטה מבצעית בזמן מלחמה משפיעה על אופייה

ד"ר אלון לבקוביץ הינו מומחה לקוריאה, חוקר במכון בגין סאדאט ומלמד באוניברסיטה העברית.

ועתידה של הברית הצבאית בין קוריאה הדרומית לארצות הברית, ועשויה להשפיע על קשרי צבא עתידיים בין וושינגטון לבעלות ברית נוספות שלה באזור. לבסוף, זהו סמל לריבונותה של קוריאה הדרומית ואינדיקציה לאופן שבו היא רואה את עצמאותה הביטחונית בשנים הבאות.¹

המחלוקת הציבורית סביב הצורך להפחית את התלות בארצות הברית ושאלת הקצב הרצוי לתהליך זה משותפות למפלגות הפוליטיות בקוריאה הדרומית ולכוחות הביטחון שלה. מחלוקת זו חושפת שתי קבוצות הניצבות זו מול זו – ה"רפורמיסטים/ליברלים", התומכים במדיניות עצמאית יותר וקוראים למעבר מהיר יותר לעצמאות ביטחונית, לעומת ה"שמרנים", התומכים בהמשך המדיניות של תלות קוריאנית בארצות הברית, תוך מעבר איטי יותר לעצמאות ביטחונית, שיאפשר לקוריאה הדרומית להתכונן טוב יותר לעתיד.

הוויכוח סביב הפיקוד בזמן מלחמה מאפשר לא רק לנתח את קווי השבר המרכזיים שעוברים בפוליטיקה ובציבור הקוריאני, אלא גם להבין טוב יותר את הדילמה הניצבת בפני מחנה ה"ליברלים/רפורמיסטים": מחנה זה מאמץ את האמונה העמוקה ביתרונות ה"מחויבות" (engagement), שקודמה על ידי שני הנשיאים הקודמים של קוריאה הדרומית, קים דה ג'ונג (1998–2003) וגו מוֹ-היון (2003–2008), מאז ועידת הפסגה ההיסטורית בין שתי הקוריאאות בשנת 2000. במקביל, מונע מחנה זה גם מתוך פחד קבוע מפני האפשרות שקוריאה הדרומית תיוותר ללא מטריית התמיכה הביטחונית של ארצות הברית.

הוויכוח הפנימי בנוגע לפיקוד בזמן מלחמה בא לידי ביטוי בסוגיות פוליטיות וציבוריות שונות ומערב טיעונים צבאיים, מדיניים, משפטיים וטכניים. מאמר זה יפתח בתיאור סוגיית הפיקוד בזמן מלחמה, ולאחר מכן יתמקד בקשר שבין פיקוד בזמן מלחמה ובין מושג רחב יותר, הנקרא "הסתמכות עצמית" (self reliance). כמו כן יעמוד המאמר על המשמעויות שיש לסוגיות הפיקוד בזמן מלחמה מבחינת התפתחות קשרי ארצות הברית-קוריאה הדרומית ויבחן כיצד השפיעו הפרובוקציות האחרונות של קוריאה הצפונית על התהליך.

מהי סוגיית הפיקוד בזמן מלחמה?

ב־14 בספטמבר 2006 הסכימו הנשיאים נו מוֹ-היון וג'ורג' וו. בוש עקרונית על השבתת "פיקוד הכוחות המשולבים" (CFC). שלב חדש זה העניק לקוריאה הדרומית עצמאות רבה יותר ביחסים הביטחוניים שלה עם ארצות הברית² ואפשר לשני הצדדים להמשיך לדון בהיבטים המרובים של הנושא. למרות שסיאול היא זו שיזמה את השינוי בפיקוד בזמן מלחמה, היא גם זו שביקשה לדחות את מימושו עד 2012, בעוד שווינגטון גיסתה לקבוע את המועד לכך בשנת 2009. פערי זמנים אלה לא היו עניין טכני גרידא; הם המחישו את הפערים בתפיסת היחסים

הביטחוניים בין סיאול לושינגטון, כמו גם את תפיסתה של קוריאה הדרומית את תלותה בארצות הברית.

ב־2007, לאחר שושינגטון וסיאול הסכימו לדחות את העברת הפיקוד בזמן מלחמה ל־2012, אמר מזכיר ההגנה האמריקאי רוברט גייטס: ³ "אנו מתכוונים למעבר היסטורי ב־2012, כאשר צבא רפובליקת קוריאה ייקח על עצמו את הפיקוד בזמן המלחמה כחלק מההגנה על ארצו, וכוחות ארצות הברית יקבלו על עצמם תפקיד של סיוע". אולם ב־2012 הסכימו הנשיא לי מיונג־בק והנשיא ברק אובמה על דחייה נוספת, הפעם עד שנת 2015.⁴

אין ספק שהעברת הפיקוד בזמן מלחמה היא תהליך מורכב מאד הכולל כמה מרכיבים, כמו יישום מבנה הפיקוד, שינוי תוכניות צבאיות, עדכון אסטרטגיית ההרתעה כלפי קוריאה הצפונית ועוד.

העברת הפיקוד בזמן מלחמה לידי קוריאה הדרומית נדונה מאז תחילת שנות התשעים של המאה העשרים. ב־2002 פתחו סיאול וושינגטון בסבב שיחות בנושא, כחלק מהדיונים סביב מסגרת חדשה לברית בין קוריאה הדרומית לארצות הברית. הנושא עלה לראשונה בעקבות מלחמת קוריאה, כאשר קוריאה הדרומית מסרה מרצונה את השליטה המבצעית על צבאה לידי פיקוד כוחות האו"ם בהובלת ארצות הברית (UNC).⁵ בעקבות המלחמה עברה השליטה המבצעית לידי כוחות ארצות הברית בקוריאה (USFK), כחלק מהסכם הגנה הדדית בין ארצות הברית לקוריאה הדרומית. עם הקמת פיקוד הכוחות המשולבים ב־1978,⁶ נמסרה סמכות הפיקוד בזמן מלחמה לידיו של מפקד הכוחות המשולבים.⁷ ב־1994 הועבר הפיקוד על הכוחות הקוריאניים בזמן שלום לידי קוריאה הדרומית, אולם הפיקוד בזמן מלחמה נותר בידי פיקוד הכוחות המשולבים של ארצות הברית וקוריאה הדרומית, שבראשו עומד גנרל אמריקאי בעל ארבעה כוכבים.⁸

כאשר פרצה מלחמת קוריאה ב־1950, לא הייתה לממשלת קוריאה הדרומית ברירה אלא לשים את מבטחה המלא בכוחות האו"ם ובכוחות ארצות הברית, וזאת בשל יכולותיה הצבאיות המוגבלות, שלא הספיקו להשגת ניצחון על קוריאה הצפונית ולהרתעתה מפני מתקפה נוספת. גישה זו השפיעה על החלטתה של קוריאה הדרומית להסכים לפיקוד אמריקאי במקרה של מלחמה, באמצעות הסכם להגנה הדדית שנחתם לאחר המלחמה. ואכן, הברית עם ארצות הברית סייעה רבות לשמירת ביטחונה של קוריאה הדרומית בעידן המלחמה הקרה.⁹

למרות סיום המלחמה הקרה והשינויים הגיאופוליטיים בצפון־מזרח אסיה, ארצות הברית אותתה, בכך שהעניקה לצבא קוריאה את השליטה בעתות שלום בלבד, כי היא עדיין אינה סומכת על יכולתה של קוריאה הדרומית לממש עצמאות מלאה. מבחינתה של סיאול, פירוש הדבר היה שהיא תמשיך להיות תלויה בארצות הברית לביטחונה, וכי ריבונותה אינה מלאה.

השאלה העומדת על הפרק כיום היא האם כוחותיה של קוריאה הדרומית אכן מוכנים ליטול על עצמם את הפיקוד בשעת מלחמה ומדוע לא עשתה קוריאה הדרומית את ההכנות הדרושות לקבלת שליטה זאת בשלב מוקדם יותר? הסיבה הראשונה לכך היא הסביבה האזורית: כל עוד המלחמה הקרה והמתח בחצי האי הקוריאני נמשכו, לא היה לארצות הברית ולקוריאה הדרומית כל תמריץ לשנות את הקשרים הצבאיים ביניהן. הסיבה השנייה היא כלכלית: עבור קוריאה הדרומית, בניית כוח הרתעה עצמאי יקרה הרבה יותר מאשר שימור מערכת היחסים עם ארצות הברית. הסיבה השלישית היא פסיכולוגית: לאורך העשור האחרון חתרה קוריאה הדרומית לפתח את המודיעין הצבאי ואת יכולות המעקב שלה, כחלק מהתהליך ההדרגתי לעבר עצמאות ביטחונית. יחד עם זאת, נדמה שהיא לא מצליחה להתגבר על החשש מפני קבלת אחריות מלאה על ביטחונה, לאחר שבמהלך חמישים השנים האחרונות הייתה תלויה בארצות הברית. גורמים חשובים בקוריאה הדרומית סבורים שאין זה העיתוי המתאים לקבל אחריות על העצמאות הביטחונית של המדינה או לחתור לעצמאות צבאית מלאה שלה. אין פירוש הדבר שאותם גורמים מתנגדים לצמצום התלות של קוריאה הדרומית בארצות הברית, או לכך שהיא תגיע בסופו של דבר לעצמאות מלאה; הם פשוט מעדיפים לדחות את התהליך עד להבשלתו.

ראוי לציין, בהקשר זה, שעד תחילת העשור הנוכחי ארצות הברית לא תמכה במדיניות ביטחון עצמאית יותר של קוריאה הדרומית. בעידן המלחמה הקרה חששה וושינגטון שסיאול תיגרר לעימות קוריאני נוסף. בפועל, הגברת תלותה של קוריאה הדרומית בארצות הברית חיזקה עוד יותר את שליטתה של האחרונה בה.¹⁰ דוגמה לאילוצים שהטילה וושינגטון על מדיניותה הביטחונית של סיאול ניתן לראות בהגבלת טווח הטילים שלה. עד 2011 אפשרה ארצות הברית לקוריאה הדרומית לפתח ולרכוש טילים לטווח של עד 180 ק"מ. רק לאחר אותה שנה הוארך הטווח המותר ל-800 ק"מ – מה שנתן לסיאול יכולת הרתעה טובה יותר מול קוריאה הצפונית.¹¹ הדבר גם אפשר לקוריאה הדרומית להציג בפומבי טיל שיוט חדש בתגובה לניסוי הגרעיני שערכה קוריאה הצפונית בפברואר 2013. העובדה שקוריאה הדרומית הורשתה להצטייד בטילים מרתיעים שבעבר נאסר עליה להחזיק, היא דוגמה לשיפור שחל במדיניות ההרתעה האמריקאית-קוריאנית.¹² ישנן מספר סיבות לנכונותה של ארצות הברית לוותר על הפיקוד בזמן מלחמה לטובת קוריאה הדרומית, לאחר שסירבה לעשות זאת במשך שנים רבות. מנקודת מבט בילטרלית, יש לציין שוושינגטון אינה חוששת עוד שסיאול תפעל בחוסר רציונליות, כפי שנהגה במהלך הכהונות של הנשיאים סינגמן רי ("הצעדה לצפון") ופארק צ'ונג-הי. ארצות הברית אינה מודאגת כיום שקוריאה הדרומית תיגרר לעימותים לא רצויים עם הצפון.¹³ סיבות חשובות אחרות לשינוי עמדתה של

ושינגטון בסוגיה זו ניתן למצוא בשיקולים הגיאואסטרטגיים שלה, ובהם ארגון מחדש של מצבת הכוחות האמריקאיים ברחבי העולם,¹⁴ ומדיניותה של ארצות הברית, הגורסת הגדלת הנטל המוטל על בעלות בריתה ברחבי העולם. הרמה הגבוהה של יכולות הצבא הדרום קוריאני והפער הגדל בינו ובין צבאה של קוריאה הצפונית (בעקבות התכווצות הכלכלה הצפון קוריאנית, שמנעה השקעה בשדרוג הצבא בשני העשורים האחרונים) תרמו, ללא ספק, להטיית הכף לעבר החלטה זו בקרב מקבלי ההחלטות האמריקאיים.

פיקוד בזמן מלחמה ורעיון ההסתמכות העצמית

סוגיית הפיקוד בזמן מלחמה לא נותרה בגדר החלטה צבאית מקצועית בלבד, אלא הפכה נושא לוויכוח ציבורי בקוריאה הדרומית, כחלק מקידום הרעיון של "הסתמכות עצמית" על ידי הנשיא נו מוֹ-היוֹן.¹⁵ דוגמה לאופן שבו העלה הנשיא נו את הסוגיה ניתן לראות בדברים שנשא בנאומו ב־15 באוגוסט 2003, יום השנה ה־58 לעצמאות קוריאה הדרומית:¹⁶ "בהמשך כהונתי בתפקיד, בכוונתי לפעול להנחת תשתית מוצקה לכוחות המזוינים שלנו, שתאפשר להם לבסס יכולות הגנה עצמאיות למדינה בתוך עשר שנים. כחלק מכך, יגבשו הכוחות המזוינים יכולות לתכנון מבצעי ומודיעני, וכן יחדשו את החימוש ואת כל מערכת ההגנה הלאומית".

מזה זמן רב מתקיים מאבק פנימי בקוריאה הדרומית בין המצדדים בחתירה להשגת היעד של עצמאות מרבית כמדינה ריבונית לבין השמים דגש על צרכיה הביטחוניים, הטוענים כי הדבר מחייב תלות מתמשכת בארצות הברית. נושא ההסתמכות העצמית של קוריאה הדרומית ויכולתה להגן על עצמה עלה לראשונה על ידי הנשיא פארק צ'ונג-הי¹⁷ בשנות השישים של המאה העשרים. מאז הוא חזר ועלה לכל אורך שנות השבעים של המאה, בעקבות נסיגת חלק מהכוחות האמריקאיים מקוריאה במסגרת תגובתה של סיאול לדוקטרינת ניקסון,¹⁸ וכן בהמשך לתגובת הנשיא פארק לתוכניתו של הנשיא ג'ימי קרטר להסיג את כל כוחות היבשה האמריקאיים מקוריאה הדרומית. כאשר האחרונה העלתה את סוגיית ההסתמכות העצמית בעידן המלחמה הקרה, הייתה זו למעשה טקטיקת משא ומתן שכוונה להביא לווייתורים מצד ארצות הברית. אולם, כאשר הנושא הועלה שוב על ידי הנשיא נו מוֹ-היוֹן, הסביבה האסטרטגית הייתה שונה מהותית מזו שבעידן הנשיא פארק: עם סיום המלחמה הקרה, ברית המועצות וסין, שהיו בעלות בריתה של קוריאה הצפונית, נרמלו את היחסים הכלכליים והדיפלומטיים עם קוריאה הדרומית, ונוצר פער גדול בין כלכלת הדרום לכלכלת הצפון.

סוגיית ההסתמכות העצמית התנהלה ברובה, במשך שנים רבות, מאחורי דלתיים סגורות, בדיונים בין גורמים אמריקאיים צבאיים ואזרחיים ובין עמיתיהם הדרום קוריאניים.¹⁹ הנשיא נו הוא שפתח את הדיון בפני הציבור והזירה הפוליטית,

ומאז זכתה הסוגיה לכותרות ראשיות בעיתוני קוריאה הדרומית. כחלק ממטרתו להביא לשינוי ביחסים בין שתי הקוריאאות ובין קוריאה הדרומית לארצות הברית, פעל הנשיא נו לשינוי תפיסת הפיקוד בזמן מלחמה מסוגיית ביטחון טכנית לסמל לאומי לריבונותה של קוריאה הדרומית.²⁰ הנושא אף הפך לחלק מהדיונים סביב הצורך של קוריאה הדרומית לפתח יכולות הסתמכות עצמית. נושא ההסתמכות העצמית המשיך להידון בציבור בימי כהונתו של הנשיא לי מיונג-בק,²¹ אולם הכיסוי התקשורתי שלו באותה תקופה היה מוגבל יותר מאשר בתקופת הנשיא נו. הנשיא נו שם דגש מיוחד על המרכיב הפסיכולוגי בתלות הביטחונית של יותר קוריאה הדרומית בארצות הברית. ביטוי לכך הופיע בנאום שנשא ב־15 באוגוסט 2007, ביום השנה ה־62 לעצמאות קוריאה:²² "עד היום, הממשל בראשותי עשה מאמץ להתגבר על התלות הפסיכולוגית של מדינתנו בארצות הברית, בעודו מחזק את הפוטנציאל שלנו להגנה עצמית. אסטרטגיה זו חותרת להעברת השליטה המבצעית בזמן מלחמה, לפריסה מחדש של כוחות ארצות הברית בקוריאה, להעברתו למקום חדש של מחנה יונגסאן ולהתקדמות נמרצת ביישום רפורמת ההגנה הלאומית לשנת 2020. רעיון ההסתמכות העצמית בתחום ההגנה והברית בין ארצות הברית לרפובליקת קוריאה חייבים להתקדם יד ביד. מעתה והלאה, וכפי שהדבר היה בעבר, הברית בין ארצות הברית לרפובליקת קוריאה תתפתח לעבר קשרים הדוקים אף יותר, קשרים המבוססים על כבוד הדדי ושיתוף פעולה הדוק". תפיסתו של הנשיא נו גרסה כי קוריאה הדרומית אינה צריכה להסתפק בהשגת היעד האובייקטיבי של חיזוק כוחה הצבאי, אלא גם להתגבר על חוסר האמונה הסובייקטיבי בכוחה־שלה וביכולותיה העצמאיות. חתירה ליעד זה צריכה להיעשות, על פי תפיסה זאת, במקביל לדיונים עם ארצות הברית עליו.

הוויכוח הפנימי הדרום קוריאני סביב העברת הפיקוד בזמן מלחמה לידיים קוריאניות העלה שאלות כבדות משקל ובהן:²³ מהן ההשלכות של שינוי הפיקוד על הסכם ההגנה ההדדית בין קוריאה הדרומית לארצות הברית? האם הכוחות האמריקאיים ימשיכו להיות מוצבים בקוריאה הדרומית או ייסוגו ממנה? האם ארצות הברית תסייע לקוריאה הדרומית במקרה שקוריאה הצפונית תפלוש אליה לאחר השינוי בפיקוד? ומה עלולות להיות ההשלכות של שינוי הפיקוד על היחסים בין הצפון והדרום – האם תגבר אז המתיחות בחצי האי הקוריאני?

כמה משאלות אלו הועלו על ידי המתנגדים למדיניות הנשיא נו, שחששו כי העברת הפיקוד בזמן מלחמה תביא את וושינגטון להסיג את כל כוחותיה מקוריאה הדרומית. נתן לכך ביטוי הציר פארק ג'ין, חבר "המפלגה הלאומית הגדולה" (GNP):²⁴ "אין ספק שמאמצי הממשלה להיות בעלת סמכות חד־צדדית לשלוט בכוחותיה יגרמו לטרפוד הברית בין ארצות הברית לרפובליקת קוריאה, וסופם שיביאו לנסיגה מלאה של חיילי ארצות הברית מחצי האי הקוריאני". אחרים ניסו

לסכל את תוכניתו של הנשיא נו באמצעות חיפוש מגרעות נוספות בה, וזאת במטרה לעכב את השינוי בפיקוד בשעת מלחמה.

הוויכוח הפנימי

כאמור, ויכוחים פנימיים רבים בנוגע להעברת הפיקוד בזמן מלחמה מתנהלים בקוריאה הדרומית. טבלה 1 מתארת את הנושאים המרכזיים שעלו בוויכוחים אלה בתקופת כהונתו של הנשיא נו.

טבלה 1: הטיעונים בעד ונגד העברת הפיקוד בתקופת כהונתו של הנשיא רו

הסוגיה	תומכים	מתנגדים
מי הוא מי?	הנשיא היוצא נו; חברים בקבינט של הנשיא נו; כוחות פוליטיים רפורמיסטיים; העיתון "האנקיורה"	חברי המפלגה השמרנית; וקבוצות פוליטיות; שרי הגנה לשעבר; קציני צבא בכירים לשעבר; שלושת העיתונאים הגדולים
חוקיות	סעיף 74 בחוקת קוריאה הדרומית מאפשר מדיניות זו	לנשיא נו אין סמכות חוקית למימוש מדיניות זו
מחויבות ארצות הברית לקוריאה הדרומית	העברת הפיקוד לא תפגע במחויבותה של וושינגטון לביטחונה של קוריאה הדרומית	העברת הפיקוד תחליש את המחויבות של וושינגטון לסיאול
ברית ארצות הברית-רפובליקת קוריאה	הברית תהפוך ליותר שוויונית	צעד זה יהיה הראשון בדרך לסיום הברית
נסיגה אמריקאית מלאה	לא תהיה לכך השפעה על נסיגת כוחות ארצות הברית מקוריאה הדרומית	צעד זה יהיה הראשון בדרך לנסיגה מלאה של כוחות ארצות הברית מקוריאה הדרומית, בדומה ל-1949
היכולות הצבאיות המודיעיניות של קוריאה הדרומית	ארצות הברית תמשיך לתמוך בקוריאה הדרומית עד שזו תפתח את יכולותיה העצמאיות	לקוריאה הדרומית אין די יכולות לקבל על עצמה את הפיקוד. היא תסבול מ"עיוורון מודיעיני"
הקצב הרצוי	מהר יותר	לאט יותר
תגובת קוריאה צפונית	תראה בכך סימן להפחתה במתיחות בחצי האי	עלולה לפרש זאת בצורה לא נכונה

מעורבות העיתונות בוויכוח

לעיתוני קוריאה הדרומית תפקיד חשוב בוויכוחים הפוליטיים והחברתיים הפנימיים, כמו גם בדיונים על דמוקרטיה ועל יחסי ארצות הברית-קוריאה.²⁵ המדיה נשלטת על ידי שלושת העיתונאים הגדולים: "Dong-A", "Choson Ilbo", ו-"JoongAng", שביחד שולטים על שמונים אחוזים מהשוק ומאופיינים בקו

שמרני מאד. הנשיא נו לא זכה לתמיכת המדיה השמרנית במהלך מסע הבחירות שלו, ונאלץ לעקוף אותה על ידי פניה לתומכיו דרך האינטרנט.²⁶ בעוד שעיתונים ליברליים יותר, דוגמת "Ankyoreh", תמכו במדיניות "ההסתמכות העצמית" של הנשיא, כחלק מסוגיית הפיקוד בזמן מלחמה, שלושת העיתונים הגדולים מתחו עליה ביקורת.²⁷ כך, למשל, "Choson Ilbo" מתח ביקורת חריפה על תפיסת הנשיא את נושא הפיקוד בזמן מלחמה וכתב, בין השאר, במאמר מערכת: "הולך ומתברר שלא ניתן עוד לתת אמון בנשיא ובעוזריו שיטפלו בנושא בעצמם... נו הוא נשיא של מיעוט, הנאבק עם שיעור התמיכה הנמוך ביותר שהיה אי פעם למנהיג קוריאני".²⁸ מאמר מערכת זה לא היה היחיד שביקר את הנשיא נו על היחסים עם ארצות הברית, על הפיקוד בזמן מלחמה ועל המדיניות כלפי קוריאה הצפונית. גם "JoongAng" פרסם כמה מאמרים שיישרו קו עם שני העיתונים השמרניים האחרים, וחלק על הנשיא נו בנושאים אלה.²⁹ מהצד השני של הקשת הפוליטית, העיתון "Ankyoreh" פרסם מאמרים שתמכו במדיניות הנשיא בנושא הפיקוד בזמן מלחמה והדגישו את הפן הלאומי של הסוגיה ואת הצורך של קוריאה הדרומית בהסתמכות עצמית.³⁰

הוויכוח הציבורי בין העיתונות השמרנית לליברלית ממחיש את הפער האידיאולוגי בין שני המחנות בנושא הפיקוד בזמן מלחמה. הוויכוח גם משקף את גישת העיתונות כלפי היחסים הביטחוניים בין סיאול לושינגטון ובעיקר את התלות של קוריאה הדרומית בארצות הברית.

שאלת החוקיות

הסוגיה המשפטית עלתה בעיקר מצד פוליטיקאים, קציני צבא בכירים לשעבר ומפלגות שמרניות, שהטילו ספק בלגיטימציה שיש לנשיא נו לשאת ולתת עם ארצות הברית על העברת הפיקוד בזמן מלחמה. לעומת זאת, פרופסור מון צ'ונג-אין הראה כי סעיף (1) 74 בחוקה של רפובליקת קוריאה מתיר לנשיא לשאת ולתת על נושאים אלה עם ארצות הברית:³¹ "הנשיא הוא המפקד העליון של הכוחות המזוינים, בהתאם לתנאים המפורטים בחוקה ובחוק".

ההתנגדות המשפטית לשיחות שקיים הנשיא נו עם וושינגטון בנושא הפיקוד בזמן מלחמה עלתה בעיקר כחלק מתהליך ההדחה נגדו, שנערך בבית המשפט לענייני חוקה.³² למרות שדומה שהתנגדות זו נשענה על יסודות רעועים משהו, ניתן לראות בה כלי דמוקרטי לגיטימי ששימש את מפלגות האופוזיציה כדי להכשיל את מדיניותו של הנשיא נו.

שאלת החוקיות לא הועלתה על ידי האופוזיציה בתקופת כהונתו של הנשיא לי מיונג-בק, שערכב כזכור את העברת הפיקוד בזמן מלחמה עד שנת 2015. סוגיות הריבונות, המתח בין סיאול לושינגטון בנוגע להעברת הפיקוד בזמן מלחמה,

שאלת קוריאה הצפונית ושאלת הברית עם ארצות הברית נדחקו הצידה בתקופת כהונתו של הנשיא לי, למרות הדגש לו זכו במהלך מסע הבחירות שלו ולאורך התקופה הראשונה לכהונתו. במקום זאת, חזר למרכז הבמה שיתוף הפעולה הביטחוני בין ארצות הברית לקוריאה הדרומית.³³

היורשת של לי, הנשיאה פארק ג'ון-היי, תצטרך להמשיך בתהליך הסנכרון בין כוחות הצבא של קוריאה הדרומית ובין כוחות ארצות הברית המוצבים במדינה. תהליך זה – "הברית האסטרטגית 2015" – נפתח בהחלטה לעכב את העברת הפיקוד בזמן מלחמה ולגבש תיאום הדרגתי בין כוחותיה של קוריאה הדרומית לכוחותיה של ארצות הברית.³⁴

מחויבות ארצות הברית לקוריאה הדרומית והברית ביניהן

האם העברת הפיקוד בזמן מלחמה תוביל לסיום הברית בין קוריאה הדרומית לארצות הברית והאם היא תפגע במחויבות האמריקאית לקוריאה? אמר על כך הציר ממפלגת GNP, פארק ג'ין, אחד המתנגדים למדיניות הנשיא נו:³⁵ "נו מהמר על חייהם של האנשים... קוריאה תהפוך לגורם שולי לאחר שתיקח על עצמה באופן פזיז את הפיקוד בזמן מלחמה". מצד שני, מחנה הנשיא הדגיש כי העברת הפיקוד היא רק מרכיב אחד בברית עם ארצות הברית. היא אינה מסמלת את סופה של הברית או את היחלשות מחויבותה של ארצות הברית לקוריאה הדרומית, אלא יש לראות בה שלב נוסף בתהליך שיהפוך את הברית לבעלת אופי שונה.

שאלת מחויבותה של ארצות הברית לביטחונה של קוריאה הדרומית עלתה שוב בתקופת כהונתו של הנשיא לי מיונג-בק. וושינגטון אשררה מחויבות זאת בהצהרה של מזכיר ההגנה האמריקאי, ליאון פאנטה:³⁶ "משרד ההגנה שוקד על מגוון אמצעים שיבטיחו כי לא תהיה כל פגיעה במוכנות הקרבית המשותפת של ארצות הברית וקוריאה הדרומית, כחלק מההכנות למסירת הפיקוד המבצעי בזמן מלחמה". ההצהרות שהשמיעו פאנטה ופקידים אמריקאיים נוספים נועדו לסייע לסיאול ולבעלות ברית נוספות של ארצות הברית להתגבר על חששותיהם, וכן לשוב ולהדגיש שכל שינוי בפיקוד בזמן מלחמה לא יפגע במחויבות האמריקאית לביטחונה של קוריאה הדרומית.

נסיגה אמריקאית מלאה

הנסיגה הראשונה של כוחות אמריקאיים מקוריאה בשנים 1947–1949 הייתה אפיזודה טראומטית בהיסטוריה המודרנית של קוריאה הדרומית. השיחות בנוגע להעברת הפיקוד בזמן מלחמה הציתו מחדש, במיוחד בקרב המבקרים, את מדיניות הנשיא נו, חשש מפני נסיגה אמריקאית נוספת. אלה פירשו את העברת הפיקוד כשלב ראשון בתוכניותיה של וושינגטון לעשות זאת.³⁷ בתגובה לכך אמר הנשיא

נו:³⁸ "בתום ההעברה [של הפיקוד], וושינגטון עשויה לצמצם את כוחותיה בקוריאה הדרומית (USFK), אולם מספר החיילים האמריקאים המוצבים כאן אינו חשוב כפי שחשובה איכות השירותים שהם נותנים". נו העלה את הרעיון של נסיגת כוחות אמריקאיים מקוריאה הדרומית כבר במהלך מסע הבחירות שלו לנשיאות,³⁹ והמשיך לדון ברעיון זה בציבור לאחר בחירתו ב-2002.⁴⁰ למרות שבסופו של דבר התעכבה העברת הפיקוד עד לאחר תום נשיאותו, דבריו של נו ליבו את חששותיה של האופוזיציה כי התוכנית אכן תתממש.

הדאגה מפני נסיגה אמריקאית מלאה עולה על סדר היום הדרום קוריאני בכל פעם שוושינגטון שוקלת מחדש לשנות את אופן הפריסה של הכוחות האמריקאיים באסיה, או כששקלה להעביר כוחות ממזרח אסיה לעיראק או לאפגניסטן.

יכולות צבאיות ומודיעיניות

קבוצה של שרי הגנה וקציני צבא בכירים לשעבר של קוריאה הדרומית ביקשה מהנשיא נו לשקול מחדש את תוכניתו להאיץ את העברת הפיקוד בזמן מלחמה מידי ארצות הברית לידיה של קוריאה הדרומית:⁴¹ "אנו מבקשים מהנשיא נו לתת את דעתו לעצות של מומחי הביטחון בנושא, ולא לעצותיהם של 'אידיאליסטים'". שרים וקצינים אלה הטילו ספק ביכולתה של קוריאה הדרומית ליטול לידיה את השליטה בזמן מלחמה. הם טענו כי כוחות הצבא שלה לא יהיו מוכנים ליטול את הפיקוד עד 2009, וקראו לנשיא לדחות את העברת השליטה בזמן מלחמה עד למועד שבו כוחות אלה יגיעו למוכנות טובה יותר.

אחת מהסוגיות הביטחוניות שהועלו על ידי פוליטיקאים וגורמי צבא הייתה התלות של קוריאה הדרומית במודיעין האמריקאי, כפי שטען הציר סונג יונג-סאן, איש מפלגת האופוזיציה GNP וחבר בוועדת ההגנה הלאומית:⁴² "בניית יכולות לאיסוף מודיעין, למעקב אחר האויב וללירות מדויק של טילים היא תנאי מוקדם ליכולתה של קוריאה הדרומית לקבל על עצמה את הפיקוד בזמן מלחמה". אחרים פקפקו ביכולת של קוריאה הדרומית לפתח יכולות מודיעין עצמאיות עד למועד המיועד להעברת הפיקוד.⁴³

השינוי הצפוי בפיקוד בזמן מלחמה עורר ביקורת וזרע פחדים גם כתוצאה מהחשש בקרב המתנגדים לו כי הוא יוביל את קוריאה הדרומית ל"עיוורון מודיעיני". כדי להתגבר על כך, הצהירו גורמים צבאיים דרום קוריאניים ואמריקאיים כי וושינגטון תמשיך לספק מודיעין צבאי לקוריאה הדרומית גם לאחר העברת הפיקוד, עד שזו תהיה מסוגלת להשלים את החסר בעזרת יכולותיה העצמאיות. קולונל קאנג יונג-הי, דובר משרד ההגנה, אמר בהקשר זה:⁴⁴ "גורמים בדרגי עבודה בשני הצדדים הסכימו על שורה של נושאים, כחלק ממפת דרכים להעברת הפיקוד. הצד האמריקאי הסכים לספק את נכסי המודיעין המתקדמים שלו לצבא קוריאה

הדרומית, כדי שאלה יוכלו למלא את הוואקום הביטחוני שאפשר שיתקיים בחצי האי הקוריאני לאחר שסיאול תמלא תפקיד משמעותי יותר בתחום ההגנה הלאומית". הנשיא נו עצמו הגיב באותו נושא:⁴⁵ "ושינגטון וסיאול ימשיכו להחליף ביניהן מודיעין גם לאחר העברת הפיקוד בזמן מלחמה. האם יש ברית כלשהי שאינה חולקת נכסים מודיעיניים?... ארצות הברית תמשיך בפעילויות איסוף המודיעין לא רק עבורנו אלא גם עבורה. ושינגטון לא תוותר על לוויני הריגול שלה בעקבות העברת הפיקוד".

מבחינה מעשית, כוחות ההגנה של קוריאה הדרומית יישמו בעשור האחרון תהליך הדרגתי של שדרוג יכולות המודיעין שלהם, דבר שנועד לאפשר להם להגיע ליכולות מודיעין עצמאיות. חלק מהטכנולוגיות והציוד המשמשים אותם נרכשו מישראל.⁴⁶

תגובת קוריאה הצפונית

כיצד צפויה קוריאה הצפונית לפרש את העברת הפיקוד בזמן מלחמה מארצות הברית לקוריאה הדרומית? סיאול התנגדה בעבר לרצונה של ושינגטון להסיג את כוחותיה מקוריאה בטענה שפיונגיאנג עלולה לפרש זאת כהזדמנות לפתוח במתקפה, כפי שעשתה במלחמת קוריאה ב־1950.⁴⁷ בסוף שנות התשעים של המאה העשרים הוערכה התגובה הצפויה של קוריאה הצפונית להעברת הפיקוד בזמן מלחמה באופן שונה על ידי המחנות הפוליטיים בקוריאה הדרומית: הנשיא נו, שהמשיך את מדיניות "זריחת השמש" (Sunshine) של הנשיא קים דיי־ז'ונג, העריך ששינוי הפיקוד יפחית את המתח בין הקוריאאות. השמרנים, לעומת זאת, הזהירו כי פיונגיאנג עלולה לפרש את המהלך כחולשה, שתביא להסלמה במתיחות בחצי האי. הפרובוקציות של קוריאה הצפונית בתקופת נשיאותו של לי מיונג־בק, כמו הטבעת ספינת הקרב "צ'ונאן" (2010), הפגזת האי יאונפיונג (2010), שיגור הטיל/לווין (2012) והניסוי הגרעיני השלישי במספר (2013), הובילו להידוק שיתוף הפעולה הצבאי בין ארצות הברית לקוריאה הדרומית.⁴⁸ שתי המדינות חולקות אינטרס משותף למנוע הסלמה לא מכוונת בחצי האי הקוריאני העלולה להוביל לסכסוך אזורי, לרבות בשאלת העברת הפיקוד בזמן מלחמה – תהליך העשוי לשמש בידי פיונגיאנג כעילה להגברת המתח בין שתי הקוריאאות. ואכן, קוריאה הצפונית ממשיכה לנקוט מדיניות של איומים, בין השאר בקביעה, כי אם מועצת הביטחון של האו"ם תאשר סנקציות נגדה, הניסוי הגרעיני השלישי שעשתה ב־2013 לא יהיה האחרון, וכמוהו גם לא הניסויים בתחום הטילים ארוכי הטווח.⁴⁹ נשיאת קוריאה הדרומית שנבחרה לאחרונה, פארק ג'ון־היי, תידרש במצב זה לפעול יחד עם הנשיא ברק אובמה כדי למנוע היגררות של חצי האי הקוריאני לעימות בלתי רצוי בעקבות פרובוקציות חדשות מצד קוריאה הצפונית.

מסקנות

קשה להסביר את התגובות השליליות למאמציו של הנשיא נו להאיץ את תהליך העברת השליטה המבצעית בזמן מלחמה לידיים דרום קוריאניות – תגובות שמקורן בחלקים נרחבים של הממסד הצבאי והמדיני בקוריא הדרומית. ניתן היה לצפות שתפיסתו של הנשיא נו את שאלת ההסתמכות העצמית, כשהיא מגובה בהצהרה אמריקאית לפיה קוריא הדרומית מסוגלת לקבל על עצמה את השליטה המבצעית בזמן מלחמה, תזכה לתמיכה בקרב הגורמים הביטחוניים והפוליטיים בקוריא הדרומית; ואף על פי כן, המציאות בעניין זה היא שונה.

הנשיא נו הצליח להעלות על סדר היום סוגיה חשובה – המרכיב הפסיכולוגי של הפחד הקוריאני מפני נטישה – אולם אפילו ממשלתו שלו קיבלה "רגליים קרות" כאשר הדברים הגיעו לכלל קביעת התאריך להעברת הפיקוד בזמן מלחמה. הביקורת החריפה של השמרנים על תוכניתו הביאה את הנשיא נו לבקש מהממשל האמריקאי לדחות את מועד העברת הפיקוד מ־2009 ל־2012. הנשיא לי מיונג־בק מצדו דחה את תהליך עד שנת 2015. בחינה קרובה של עמדות שני המחנות הדרום קוריאניים בנושא זה מראה שהפער ביניהם אינו רחב כפי שניתן היה להתרשם מלהט הרטוריקה, וכי בעיקר מדובר בשאלה של קצב, דימוי ושאיופות לאומיות.

בסופו של דבר, החשיבות הגדולה ביותר של הוויכוח הפנימי בקוריא הדרומית סביב העברת הפיקוד בזמן מלחמה הייתה חשיפת הסוגיה לבחינת הציבור. הדיון בשאלת מוכנותה של קוריא הדרומית לקבל על עצמה את האחריות לפיקוד בזמן מלחמה מאפשר לציבור הדרום קוריאני לקחת חלק בתהליך ההגדרה מחדש של הדימוי העצמי של ארצו ושל קשריה עם ארצות הברית. נשיאותו של נו הציתה את הוויכוח הפוליטי הפנימי, בעוד שכהונת הנשיא לי השקיטה את הוויכוח הציבורי ושיפרה את היחסים עם וושינגטון. בטווח הארוך, סביר להניח שהטיעון הלאומי של נו בדבר הצורך בהסתמכות עצמית יחלחל וישפיע על דעת הקהל, ובמקביל יסייע לממסד הצבאי והמדיני בקוריא הדרומית לנוע לעבר עצמאות ביטחונית. הוויכוח הציבורי גם חשף את הצורך שבשינוי הצפוי תיכלל הערכה מדוקדקת של היכולות הצבאיות האובייקטיביות, כמו גם של המרכיבים הפסיכולוגיים המשפיעים על יכולתה של קוריא הדרומית לעמוד ברשות עצמה.

העברת הפיקוד בזמן מלחמה היא תהליך עדין ומורכב. מעורבים בו הזירה הפוליטית בקוריא הדרומית, הקשרים בין הדרום לצפון וקשרי שתי הקוריאאות עם ארצות הברית, התייעצויות בין סיאול לושינגטון ושינויים בחקיקה ובפיקוד הצבאי בקוריא הדרומית. בתרחיש הטוב ביותר, קוריא הדרומית תתקדם בתהליך הדרגתי להשגת עצמאות ביטחונית. כבעבר, הדבר יהיה תלוי במחויבותה של ארצות הברית ובמידת המתח הצבאי בחצי האי הקוריאני.

ב־6 באוקטובר 2008, חודשים ספורים לאחר בחירתו של הנשיא לי מיונג־בק, אמר דוברו כי "ממשלת לי נחושה לבצע הערכה מחדש ולשנות את ההסכם הבילטרלי משנת 2006, הקובע כי קוריאה הדרומית תדרוש להעביר לחזקתה את השליטה המבצעית על כוחותיה בזמן מלחמה מידי ארצות הברית עד לשנת 2012".⁵⁰ מדיניות זו הובילה לדחיית העברת הפיקוד ל־2015.

הנשיאה פארק גון־היי צפויה לשמור על היחסים הביטחוניים הטובים בין סיאול לושינגטון, ובכלל זה בשאלת המשך הטיפול בעברת הפיקוד בזמן מלחמה.⁵¹ הנשיאה החדשה תהיה חייבת לאזן בין הבטחותיה לחזק את הברית עם ארצות הברית, להדק את הקשרים עם קוריאה הצפונית ולהרתיע את פיונגיאנג מליזום פרובוקציות נוספות.⁵² אם הפרובוקציות הצבאיות של פיונגיאנג ימשכו, אפשר שהנשיאה פארק תמצא עצמה נאלצת לשנות את המאזן בין שלוש הבטחות אלו.

הערות

- 1 Weimin Wang and Xin Hua, "Redefinition of the ROK-US Alliance and Implications for Sino-ROK Relations: A Chinese Perspective", *The Korean Journal of Defense Analysis*, 24, no. 3 (2012), p. 289.
 - 2 Yong-ok Park, "Post-CFC Korean Security: Key Issues and Suggestions", *The Korean Journal of Defense Analysis*, 19, no. 2 (2007), p. 6.
 - 3 Robert M. Gates, "Speech at Sophia University" (Tokyo, Japan, November 9, 2007), <http://www.defenselink.mil/speeches/speech.aspx?speechid=1192>.
 - 4 Eun-jung Kim, "S. Korea, US Reaffirm 2015 Deadline for Wartime Operational Control Transition", *Yonhap*, October 23, 2012.
 - 5 Kyung-young Chung, *An Analysis of ROK-US military command relationship from the Korean War to the Present*, MA thesis, Fort Leavenworth, Kansas, 1989; Sung-ki Jung, "Korea-US Alliance Will Grow Stronger", *The Korea Times*, November 14, 2007.
 - 6 Robert G. Rich, *US Ground Force Withdrawal from Korea: A Case Study in National Security Decision Making*, Washington, D.C.: Foreign Service Institute, 1982, p. 18.
 - 7 Du-hyeogn Cha, "ROK-US Command Relations Adjustment: Issues and Prospects," *Korean and World Affairs*, 30, no. 4 (2006), p. 488.
 - 8 Richard C. Bush III and Bruce E. Bechtol Jr., "Change of US-ROK Wartime Operational Command," *The Brookings Institution*, September 14, 2006, <http://www.brookings.edu/research/articles/2006/09/14southkorea-richard-c-bush-iii>.
 - 9 Robert D. Blackwill and Paul Dibb (eds.), *America's Asian Alliances*, Cambridge: The MIT Press, 2000; Joon-seung Lee, *US-South Korean Military Alliance and Security on the Korean Peninsula*, MA thesis, Yonsei University, 1996.
 - 10 Stephen S. Walt., *The Origins of Alliances*, Ithaca: Cornell University Press, 1987, ch.3; בעבר בלמה וושינגטון כמה מניסיונותיה של סיאול לפתח יכולות הרתעה עצמאיות, כמו הגדלת טווח הטילים שלה או פיתוח תוכנית גרעינית עצמאית.
- Hyung-A Kim, *Korea's Development under Park Chung Hee*, London: Routledge, 2004, pp. 193-199.

- K. J. Kwon, "South Korea Says US Agrees to Extend Seoul's Ballistic Missile Range", *CNN*, October 7, 2012, <http://edition.cnn.com/2012/10/07/world/asia/south-korea-us-announcement/index.html>. 11
- Sang-hun Choe, "South Korea Shows Military Muscle in Sparring with North", *The New York Times*, February 14, 2013, http://www.nytimes.com/2013/02/15/world/asia/south-korea-shows-military-muscle.html?_r=0. 12
- Yong-pyo Hong, *State Security and Regime Security: President Syngman Rhee and the Insecurity Dilemma in South Korea*, London: St. Martin Press, 2000. 13
- Tae-gyun Park, "Backdrop of Debate on the Takeover of Wartime Operational Control", *Korea Focus*, September 28, 2006. 14
- Scott Snyder, "A Comparison of the US and ROK National Security Strategies: Implications for Alliance Coordination toward North Korea", in: Philip W. Yun and Gi Wook Shin (eds.), *North Korea: 2005 and Beyond*, Stanford: Walter A. Shorenstein Asia Pacific Research Center, 2006, ch. 8. 15
- President Moo-hyun Roh, "The 58th Anniversary of National Liberation" (Speech, August 15, 2003), <http://web.sungshin.ac.kr/~youngho/data/security2/e-Roh-030815.htm>. 16
- Kamiya Fuji, "The Korean Peninsula after Park Chung Hee", *Asian Survey*, 20, no. 7 (1980), pp. 744-753; Hyung-A Kim, *Korea's Development under Park Chung Hee*, p. 97. 17
- Taik-young Hamm, "The Self-Reliant National Defense of South Korea and the Future of the US-ROK Alliance", *Nautilus Institute Policy Forum Online*, 08-49A (2006), <http://nautilus.org/napsnet/napsnet-policy-forum/the-self-reliant-national-defense-of-south-korea-and-the-future-of-the-u-s-rok-alliance/#axzz2XRz7Ha9e>. 18
- Yong-ok Park, "Post-CFC Korean Security", p. 8. 19
- Ha-jin Hwang, "Just Say No (To Roh)", *The Wall Street Journal*, September 14, 2006. 20
- Chi-dong Lee, "S. Korea, US to Delay Wartime Command Transfer, Speed Up FTA", *Yonhap News*, October 26, 2010, <http://english.yonhapnews.co.kr/national/2010/06/27/12/0301000000AEN20100627002400315F.HTML>. 21
- President Moo-hyun Roh "The 62nd Anniversary of the National Liberation of Korea" (Speech, August 15, 2007), <http://www.newswire.co.kr/newsRead.php?no=274368>. 22
- Yong-ok Park, "Post-CFC Korean Security", pp. 8-10. 23
- Sung-ki Jung, "Ex-Defense Chiefs Oppose President", *The Korea Times*, August 10, 2006. 24
- Ki-sung Kwak, *Media and Democratic Transition in South Korea*, New York: Routledge, 2012, ch. 4; Gi Wook Shin, "The Media and the US-ROK Alliance: The South Korean Case", *EAI Working Paper*, no.14 (2011), pp. 6-12. 25
- Eui-hang Shin, "Presidential Elections, Internet Politics and Citizens' Organizations in South Korea", *Development and Society*, 34, no.1 (2005), pp. 25-47. 26
- Ki-sung Kwak, *Media and Democratic Transition in South Korea*, pp. 78-79. 27

- Dae-joong Kim, "Call a Referendum on Wartime Control", *Chosŏn Ilbo*, August 11, 2006, http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2006/08/11/2006081161020.html.
- Jae-bum Kim, "Give World a Stake in Wartime Command", *JoongAng*, December 4, 2006, <http://koreajoongangdaily.joinsmsn.com/news/article/article.aspx?aid=2853041>;
- Myo-ja Ser, "Ex-Military Leaders to Challenge Roh", *JoongAng*, December 25, 2006, <http://koreajoongangdaily.joinsmsn.com/news/article/article.aspx?aid=2862877>.
- "Experts Address Misconceptions about OPCOM Transfer", *Hankyoreh*, June 25, 2010, http://english.hani.co.kr/arti/english_edition/e_national/427466.html; "US-Korea Alliance Needs Sovereignty", *Hankyoreh*, October 25, 2004, <http://legacy.www.hani.co.kr/section-001100000/2004/10/001100000200410250651001.html>.
- Chung-in Moon, "Misunderstandings on the Transfer of Wartime Operational Control", *Nautilus Institute Policy Forum Online*, 06-71A (2006) <http://nautilus.org/napsnet/napsnet-policy-forum/misunderstandings-on-the-transfer-of-wartime-operational-control/#axzz2XRz7Ha9e>.
- ב-12 במארכ 2004 הצביעה האסיפה הלאומית של קוריאה הדרומית על הדחתו של הנשיא נו. חודשיים לאחר מכן, ב-14 במאי 2004, חזר נו ל"בית הכחול", לאחר החלטה של בית המשפט לענייני חוקה לבטל את ההדחה.
- Jongryn Mo, "What does South Korea Want?", *Hoover Policy Review*, 142 (2007); O. Tara, "US-ROK Strategic Alliance 2015", *US-Korea Policy Newsletter*, 2, no. 9 (2010).
- Michael Raska, "RMA Diffusion Paths and Patterns in South Korea's Military Modernization", *The Korean Journal of Defense Analysis*, 23, no. 3 (2011), p. 380.
- Sung-ki Jung, "Ex-Defense Chiefs Oppose President", *The Korea Times*, August 10, 2006.
- He-suk Choi, "US Reaffirms Wartime Command Transfer Plans to S. Korea", *The Korea Herald*, July 30, 2012.
- Alon Levkowitz, "The 7th Withdrawal – Has the US Forces Journey Back Home from Korea Begun?", *International Relations of the Asia-Pacific*, 8, no. 2 (2008), pp. 131-148.
- Song-wu Park, "Korea Can Take Wartime Control Now", *The Korea Times*, August 9, 2006.
- הנשיא נו הואשם בליבוי רגשות אנטי-אמריקאיים לפני הבחירות לנשיאות, כאמצעי להגברת סיכוייו להיבחר.
- Alon Levkowitz, "The 7th Withdrawal".
- Sung-ki Jung, "Ex-Defense Chiefs Oppose President".
- Sung-ki Jung, "Transfer of Wartime Command Premature", *The Korea Times*, July 9, 2006.
- Sung-ki Jung, "Washington Plans to Transfer Wartime Command by 2009", *The Korea Times*, July 19, 2006.
- Sung-ki Jung, "US to Share Military Intelligence after Command Transfer", *The Korea Times*, August 17, 2006.

- Song-wu Park, "Korea Can Take Wartime Control Now". 45
- Anonymous, "El-Op Delivers South Korean Spy Camera", *Flight International*, 167, 46
no. 4967 (January 11-17, 2005), p. 27.
- Alon Levkowitz, "The 7th Withdrawal". 47
- Tae-seop Bahng, "One Year after the Cheonan Sinking: Wartime Operational 48
Control and the Future of South Korea's Defense", *SERI Quarterly*, 4, no. 2 (2011).
- Rick Wallace and Scott Murdoch, "North Korea Threatens Bigger Nuke Tests", *The 49
Australian*, February 13, 2013,
[http://www.theaustralian.com.au/news/world/north-korea-faces-backlash-over-
nuke-test/story-e6frg6so-1226576535664](http://www.theaustralian.com.au/news/world/north-korea-faces-backlash-over-
nuke-test/story-e6frg6so-1226576535664).
- Jeong-ju Na, "Lee Wants to Delay Reclaiming Wartime Control From US", *The 50
Korea Times*, October 7, 2008.
- J. S. Chang, "(LEAD) Park Calls for Upgrading S. Korea's Alliance with US", 51
Yonhap, January 16, 2013,
[http://english.yonhapnews.co.kr/national/2013/01/16/13/0301000000AEN201301
16010151315F.HTML](http://english.yonhapnews.co.kr/national/2013/01/16/13/0301000000AEN201301
16010151315F.HTML).
- Mark E. Manyin, Mary Beth Nikitin, Emma Chanlett Avery, Ian E. Rinehart, and 52
William H. Cooper, "US-South Korea Relations", *Congressional Research Service*,
February 5, 2013, pp. 1-4.